

Het ik bestaat los van het wij

Dan Zahavi

Gebaseerd op het artikel van Gwendolyn Bolderink

Filosofie Magazine & Universiteit van Kopenhagen

May 27, 2026

- 1 Inleiding
- 2 Het fluïde zelf
- 3 Dimensies van het zelf
- 4 Het minimale zelf
- 5 Het wij
- 6 Het zelf komt eerst
- 7 Collectieve intentionaliteit
- 8 Conclusie

Bestaat er een zelf los van het wij?

- Dan Zahavi (1967), Deens filosoof
- Hoogleraar aan de Universiteit van Kopenhagen
- Directeur van het Center for Subjectivity Research

Wat vertel je over jezelf?

- Aan de barman vertel je: werk, afkomst, familie, vrienden
- **Niet:** "Ik ben een belichaamd individu"
- Conclusie: wat we als 'zelf' beschouwen, vormen we aan de hand van anderen

"Het zelf is geleefd; het is voortdurend in beweging en daardoor nooit af."

- Sociale verbindingen bepalen wat we "zijn"
- Voorkeuren kunnen veranderen
- Perfecte zelfkennis is **niet mogelijk**

Sociale dimensie

- "Ik ben filosoof"
- "Ik ben Nederlander"
- Sociaal en cultureel ingebed

Belichaamde dimensie

- Het perspectief van hier en nu
- Objecten zijn naar mij gericht
- Onafhankelijk van sociale rollen

Definition

Het minimale zelf is het feit dat ieder mens zijn omgeving ervaart vanuit een eerstepersoonsperspectief.

- Het "ik" als vertrekpunt voor ervaring
- Ervaringen als misselijkheid, blijheid
- **Niet afhankelijk van anderen of de groep**

Ontwikkeling van het zelfbesef

- Een baby heeft nog geen besef van een eigen perspectief
- Dit besef ontstaat later, samen met het vermogen tot liegen
- Taal en sociale interacties zijn nodig om het perspectief te *begrijpen*
- Maar: ervaringen *hebben* is onafhankelijk van anderen

Wat is een wij?

Voorwaarde voor een wij

"Om te kunnen spreken van een wij, moeten we spreken van meervoudigheid."

Een wij is een samenkomst van verschillende mensen met:

- Verschillende zelden
- Verschillende ervaringen
- Een gedeelde identificatie

Objectieve vs. subjectieve groepen

Objectieve groep

Op basis van externe kenmerken

Bv. bloedgroep B

Geen keuze of bewustzijn nodig

Subjectieve groep (echt wij)

Je moet je ermee identificeren

Je moet je onderdeel *voelen*

Actieve betrokkenheid

Zahavi's stelling

Het minimale zelf is een **voorwaarde** voor het vormen van een wij.

- Zonder het minimale zelf kun je jezelf niet ervaren als onderdeel van de groep
- Het wij heeft wel *invloed* op je identiteit
- Maar: het minimale zelf is er eerst

"Samen zie je een andere film dan als je alleen kijkt."

Collectieve intentionaliteit:

- Gedeelde aandacht voor iets
- Emoties resoneren met elkaar
- Bruggen bouwen tussen verschillende zelden
- Verschil wordt niet opgeheven, maar verbonden

Voorbeeld: samen naar een schilderij kijken

- De een ziet penseelstreken
- De ander ziet kleur en licht
- Door te delen wordt de ervaring verrijkt
- Deze ervaring kun je **niet alleen** hebben

Wat is de verhouding tussen ik en wij?

- 1 Het minimale zelf is er **eerst** (onafhankelijk, belichaamd, eerstepersoonsperspectief)
- 2 Het wij is een **samenkomst** van verschillende zelden
- 3 Het wij **verrijkt** en **beïnvloedt** het zelf achteraf

"Iedereen ervaart de wereld vanuit zijn eigen ik. Het vormen van een wij gaat om bruggen bouwen tussen verschillende zelden."

— Dan Zahavi